

## POSTANOWIENIE

Dnia 19 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Krajewski

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z powództwa (...) Spółdzielni Pracy "G." w W.  
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w W., Prezesowi  
Sądu Apelacyjnego w (...) i Prezesowi Sądu Rejonowego w W.  
o zapłatę,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej  
w dniu 19 lutego 2021 r.,  
zażalenia strony powodowej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 6 maja 2020 r., sygn. akt VI ACa (...),

**I. oddala zażalenie;**

**II. zasądza od (...) Spółdzielni Pracy "G." na rzecz Skarbu  
Państwa - Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej  
kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu  
kosztów postępowania zażaleniowego.**

### UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 6 maja 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...), w sprawie o zapłatę z powództwa (...) Spółdzielni Pracy „G.” w W. przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w W., Prezesowi

Sądu Apelacyjnego w (...) i Prezesowi Sądu Rejonowego w W., odrzucił skargę kasacyjną powódki od wyroku tego Sądu z dnia 24 maja 2019 r.

Odrzucając skargę kasacyjną powódki, Sąd Apelacyjny przywołał postanowienie tego Sądu z dnia 19 grudnia 2019 r., którym oddalano wniosek powódki o zwolnienie od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych w części. Przyczyną oddalenia wniosku było stwierdzenie przez Sąd Apelacyjny, że wniosek akcentował wyłącznie zobowiązania, bez jakiegokolwiek nawiązania do osiągniętych przychodów lub wartości majątku. Z dokumentów przedstawionych przez powódkę wynikało, że od 1 stycznia do 30 września 2019 r. osiągnęła ona przychód w kwocie 5.403.869, 94 zł, lecz mając na uwadze koszt jego uzyskania, poniosła stratę w wysokości 66.204,54 zł. W tym kontekście Sąd Apelacyjny dostrzegł, że sam fakt wykazywania w sprawozdaniach finansowych, że działalność gospodarcza prowadzona jest ze stratą nie może stanowić samoistnej podstawy do przyznania zwolnienia od kosztów, gdy strona uzyskuje wysokie przychody, które w okolicznościach sprawy pozwalały na wypłacenie „pozostałym pracownikom” kwoty 250.000,00 zł miesięcznie. W ocenie Sądu Apelacyjnego posiadanie zobowiązań nie świadczy co do zasady o braku środków na uiszczenie kosztów sądowych i nie zwalnia od obowiązku finansowania kosztów postępowania sądowego. Wobec nieopłacenia przez powódkę skargi kasacyjnej, po oddaleniu wniosku o zwolnienie z obowiązku uiszczenia opłaty, Sąd Apelacyjny odrzucił skargę na podstawie art. 398<sup>6</sup> § 2 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...), wniesionym na podstawie art. 394<sup>1</sup> §1 k.p.c., powódka wniosła o rozszerzenie zakresu rozpoznania zażalenia przez zbadanie prawidłowości postanowienia tego Sądu z dnia 19 grudnia 2019 r. o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych oraz zarzuciła naruszenie: art. 398<sup>6</sup> § 2 w zw. z art. 379 pkt 4 w zw. z art. 48 § 1 pkt 6 k.p.c.; art. 398<sup>6</sup> § 2 k.p.c. w zw. z art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r., poz. 755.k.s.c.; dalej jako: „u.k.s.c.”) w zw. z art. 379 pkt 4 w zw. z art. 48 § 1 pkt 6 k.p.c.; art. 398<sup>6</sup> § 2 w zw. z art. 112 ust. 3 u.k.s.c. oraz w zw. z art. 103 ust. 1 i

art. 109 u.k.s.c.; art. 398<sup>6</sup> § 2 w zw. z art. 112 ust. 3 u.k.s.c. oraz w zw. z art. 233 § 1 k.p.c.

We wnioskach domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia i postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 19 grudnia 2019 r. o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych oraz przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlega oddaleniu.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do najdalej idącego zarzutu zażalenia dotyczącego nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym, której przyczynę miał stanowić udział w rozpoznaniu sprawy sędziego wyłączanego z mocy ustawy (art. 379 pkt 4 w zw. z art. 48 § 1 pkt 6 k.p.c.). W uzasadnieniu tego zarzutu powódka wskazała, że Sędzia Sądu Apelacyjnego T. P., który brał udział w wydaniu zaskarżonego postanowienia oraz poprzedzającego je postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 19 grudnia 2019 r., brał także udział w wydaniu - zaskarżonego skargą kasacyjną - wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 24 maja 2019 r. W ocenie powódki okoliczność ta powinna być kwalifikowana w świetle art. 48 § 1 pkt 6 k.p.c., zgodnie z którym sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia.

Z art. 48 § 1 pkt 6 k.p.c. wynika, że sędzia jest wyłączony z mocy ustawy w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia. Podstawa ta jest związana z funkcjonowaniem w postępowaniu cywilnym skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz możliwością dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowań za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działania sądów. W zakresie zastosowania art. 48 § 1 pkt 6 k.p.c. nie mieści się udział sędziego w wydaniu w sądzie drugiej instancji postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej od wyroku tego sądu, w którego wydaniu sędzia ten brał udział. Okoliczności tej nie

zmienia fakt, że w sprawie powódka dochodziła odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, skoro orzeczeniem tym nie był zaskarżony skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z 24 maja 2019 r.

W sprawie nie znajdzie także zastosowania art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c. Przepis ten nie dotyczy udziału sędziego w wydaniu orzeczenia w postępowaniu międzyinstancyjnym, ponieważ nie dochodzi wówczas do kontroli instancyjnej zaskarżonego orzeczenia. Nie nasuwa wątpliwości, że sędzia, który brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, nie ulega wyłączeniu w zakresie tych czynności, które są podejmowane w tej samej instancji w związku z zaskarżeniem tego orzeczenia (por. postanowienie SN z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 97/03, nie publ.; postanowienie SN z dnia 16 grudnia 2005 r., II PZ 45/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 332). Zarzuty dotyczące nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym, zarówno w zakresie dotyczącym odrzucenia skargi kasacyjnej, jak i odmowy zwolnienia od kosztów, były więc bezzasadne.

Przechodząc do oceny prawidłowości postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) w przedmiocie wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej, należy podkreślić, że zgodnie z art. 103 u.k.s.c., sąd może przyznać zwolnienie od kosztów sądowych osobie prawnej, jeżeli wykazała ona, że nie ma dostatecznych środków na uiszczenie tych kosztów. Fakt ten ma udowodnić podmiot ubiegający się o zwolnienie.

Na sądzie nie spoczywa ciężar prowadzenia z urzędu postępowania dowodowego w celu wykazania istnienia przesłanek z art. 103 u.k.s.c. Jeśli przedstawione dokumenty nie uzasadniają wniosku, sąd nie wzywa do złożenia dalszych dokumentów, lecz rozstrzyga o wniosku merytorycznie, chyba że na podstawie art. 109 ust. 1 u.k.s.c. w grę wchodzi przeprowadzenie dochodzenia celem wyjaśnienia wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia (por. postanowienie SN z dnia 27 października 2016 r., V CZ 65/16, niepubl.; postanowienie SN z dnia 24 listopada 2017 r., I CZ 107/17, niepubl.). Przepis art. 109 ust. 1 u.k.s.c. nie znajduje jednak

zastosowania, jeżeli strona nie dołoży należytej staranności w zakresie zgromadzenia dowodów i wyjaśnienia we wniosku ich znaczenia, stanowi to bowiem wypadek nienależytego wykonania przez stronę obowiązku przewidzianego w art. 103 u.k.s.c. (por. postanowienie SN z dnia 27 października 2016 r., V CZ 66/16, niepubl.). Nie był zatem trafny zarzut zażalenia kwestionujący prawidłowość oddalenia wniosku powódki o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej.

Wymaga ponadto pokreślenia, że przy zwalnianiu podmiotów prowadzących działalność gospodarczą od kosztów sądowych sądy muszą mieć na uwadze, że nieodłącznym elementem działalności gospodarczej jest potencjalna możliwość prowadzenia spraw sądowych (postanowienie SN z dnia 28 maja 2013 r., V CZ 2/13, niepubl.). Koszty te strona musi uwzględniać w planowaniu swoich wydatków, tym bardziej gdy - jak w okolicznościach przedmiotowej sprawy - postępowanie jest prowadzone od dłuższego czasu. Powódka powinna więc była zabezpieczyć ewentualne środki pieniężne na wypadek niekorzystnego rozstrzygnięcia przed Sądem drugiej instancji. W okolicznościach przedmiotowej sprawy brak jest ponadto uzasadnionych podstaw do traktowania kosztów sądowych jako należności drugiej kategorii w stosunku do innych zobowiązań jako wyrazu swoistej preferencji dla innych wydatków związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa w stosunku do należnych kosztów sądowych, skoro - jak wynika z dokonanych w sprawie ustaleń - powódka wypłaciła 250.000,00 zł „pozostałym pracownikom”.

Z przytoczonych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>14</sup> w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c. oddalił zażalenie jako pozbawione uzasadnionych podstaw.

Na wniosek Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej zawarty w odpowiedzi na zażalenie Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania zażaleniowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398<sup>21</sup> k.p.c. w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c. oraz § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

